RUSKO, M. – BALOG, K. [Eds.] 2008:
Manažérstvo životného prostredia 2008 ▼▲▼ Management of Environment ´2008
Zborník z VIII. konferencie so zahraničnou účasťou konanej 5.-6.12. 2008 v Bojniciach
Proceedings of the International Conference, Bojnice, December 5 - 6, 2008.
Žilina: Strix et VeV. Prvé vydanie. ISBN 978-80-89281-34-3.

VÝZNAM NEZÁVISLÉHO POSUDKU V PROCESE EIA

JURAJ LADOMERSKÝ – EMÍLIA HRONCOVÁ – DAGMAR SAMEŠOVÁ

IMPORTANCE OF THE INDEPENDENT ASSESSMENT WITHIN THE EIA PROCESS

ABSTRAKT
Napriek jasnej metodike postupov posudzovania vplyvov činnosti na životné prostredie môžu nastať sporné stanoviská rôznych subjektov na tú istú činnosť. V takej situácii má veľký význam ďalšie nezávislé posúdenie. Daný príspevok analyzuje reálny modelový prípad takej situácie a výsledok nezávislého hodnotenia.
Kľúčové slová: *posudzovanie vplyvov, životné prostredie, skládka, tuhé komunálne odpady, riziko*

ABSTRACT
Despite explicit methods of the practices in environmental impact assessment there can occur controversial attitudes to various subjects of the same activity. In such a situation a great importance belongs to another independent assessment. The given contribution analyses actual model case of such a situation and the result of the independent assessment.
Key words: *impact assessment, the environment, landfill, municipal solid waste, risk*

ÚVOD A CIEĽ PRÁCE

Jedným z významných legislatívnych prostriedkov na zabezpečovanie nových činností človeka v súlade s ochranou prírody a trvale udržateľným rozvojom je proces posudzovania vplyvov činnosti na životné prostredie. Hoci metodika postupov posudzovania vplyvov činnosti na životné prostredie je v SR jasne definovaná už od r. 1994 (zákon č. 127/1994 Z.z.), nastali aj prípady, keď rôzne subjekty pripravili správu o hodnotení alebo stanoviská toho istého prípadu s rôznymi závermi. Principiálne by neboli vylúčené rozdielne posudky rôznych odborných posudzovateľov pri posudzovaní jednej správy o vplyve činnosti hlavne v dôsledku subjektívnej kvantifikácie kvalitatívnych faktorov.
Osobitnou kapitolou je názor investora, ktorý nerešpektuje závery správy o hodnotení vplyvov a ani znenie odborného posudku na uvedenú správu a realizuje projekt podľa svojho názoru na vplyv zamýšľanej činnosti na životné prostredie.
Aspoň čiastkovým východiskom pre dotknuté obce môže byť pokus o nezávislé posúdenie inej strany, napr. uznávanej inštitúcie, fakulty a pod. Cieľom príspevku je ukázať prípad vypracovania nezávislého posúdenia.

DÔVOD VYPRACOVANIA NEZÁVISLÉHO POSÚDENIA

Pri hľadaní lokality pre regionálnu skládku komunálnych odpadov v oblasti Košíc dospeli rôzne subjekty k rozdielnym záverom o možnosti zriadenia takejto skládky. Z toho dôvodu sme boli požiadaní, aby sme bez ohľadu na závery iných subjektov, ktoré realizovali úradný postup hodnotenia vplyvu skládky na životné prostredie, vyjadrili svoje osobné stanovisko o vhodnosti zriadenia skládky v danej lokalite.

PREDMET A CHARAKTERISTIKA NEZÁVISLÉHO POSÚDENIA

Skládka 3. stavebnej triedy (hlavne pre skládkovanie komunálnych odpadov) a s kazetou ako skládkou osobitného určenia v záujmovom území investora, ako jeden z variantov "Zámeru na posúdenie činnosti v zmysle zákona Národnej Rady SR č. 127/1994 Z.z."[1]. Záujmové územie sa nachádzalo vo vzdialenosti cca 500 m od dotknutej obce. Zvozovú oblasť skládky by predstavovali obce okresu Košice, ďalej samotné mesto Košice, napr. spaľovňa odpadov, ale aj vzdialenejšie lokality Košického a Prešovského kraja.
Areál skládky predstavuje plošný záber 9,8 ha. Skládka pri ukončení skládkovania dosiahne výšku 9,5 m. Kapacita skládky v I. etape výstavby 232 000 m^3. Po odpočítaní objemu prekrývových vrstiev vyplynie čistá kapacita I. etapy skládky 200 000 m^3. Životnosť skládky odpadu v I. etape do 10 rokov. Celková plánovaná kapacita skládky 1,56 mil. m^3 a celkový čas prevádzkovania skládky 50 rokov.
Podľa zámeru "skládka bude budovaná na svetovo uznávanej technickej úrovni, v súlade s u nás platnými zákonnými normami". V záujmovom území bol vykonaný inžinierskogeologický prieskum. Zoznam dodaných dokladov a podkladov zámer, správu o posudzovaní, námietky dotknutých, správa o geologickom prieskume a iné dokumentačné materiály.

[1]Poznánka: Nový zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov princíp posudzovania nemení.

POSTUP A METÓDA NEZÁVISLÉHO POSUDZOVANIA

Rozhodli sme sa minimalizovať rozsah sledovaných parametrov. Vo svojom stanovisku sme sa sústredili výlučne na priame hodnotenie vplyvu skládky v bezprostrednej lokalite dotknutej obce na životné prostredie. Postavili sme si len jediný cieľ nezávislého posúdenia, či je možné za súčasného stavu poznania realizovať v tejto lokalite skládku komunálnych odpadov, ktorej negatívny vplyv by ešte mohol byť akceptovateľný.
Preto zámerne v prvej etape a v tomto príspevku nebudeme hodnotiť širšie súvislosti, napr. vplyv prepravy odpadu, zvozové vzdialenosti, predimenzovanie skládky, biologické hodnoty zabraného územia a pod., ani hľadať či posudzovať alternatívne riešenia.

VÝSLEDOK HODNOTENIA

Dôvodom rozhodnutia sa pre záujmovú lokalitu pre investora sú:

- vyriešenie potreby zneškodňovania odpadov združenia obcí v okolí lokality
- výhodná zvozová vzdialenosť z celého záujmového regiónu.

Lokalita skládky by však bola situovaná v eróznej ryhe pod úrovňou okolitého terénu a bola by obklopená intenzívne využívanou poľnohospodárskou pôdou.
Podľa nášho názoru najzávažnejšie podklady pre výstavbu posudzovanej skládky odpadov vychádzajú z vykonaného inžinierskogeologického prieskumu. Z tohto prieskumu vyplýva, že vlastné stavenisko

skládky odpadov je situované do územia, ktoré bolo výrazne poškodené svahovými pohybmi - zosuvmi v kombinácii s výmoľovou eróziou.
Prakticky celá skládka by bola situovaná na zosuvné územie. Členitý reliéf terénu a takmer trvalé podmočenie územia spôsobilo, že toto územie nie je ani poľnohospodársky využívané.
Z výsledkov stabilitných výpočtov vyplýva, že v daných geologických, hydrogeologických a morfologických pomeroch územia, má rozhodujúci vplyv na jeho stabilitu úroveň hladiny podzemnej vody.
Za mimoriadne závažné považujeme taktiež zistenie, že podzemná voda môže vystúpiť tesne pod povrch terénu. Jej zvýšenie na predpokladanú úroveň, môže reálne aktivizovať svahové pohyby a to už aj bez uvažovania priťaženia územia vlastnou skládkou. Navyše k tomu sa podľa nás negatívne pridružuje jav, že v lokalite boli zaznamenané miestne vývery podzemnej vody vo forme prameňov.

NEISTOTY A RIZIKÁ PRESADZOVANÉHO POSTUPU

Zo svetovej literatúry nám nebolo známe, že by sa v novodobej výstavbe skládok odpadov (keď sa nutne musí realizovať umelé tesnenie podložia) zvolilo pre skládku komunálnych odpadov, nehovoriac už o skládke nebezpečných odpadov, podobné rizikové územie.
Nie je známe, či vhodným uložením základných hrádzí skládky a realizáciou navrhovaných sanačných opatrení je možné úplne vylúčiť svahové pohyby. Po definitívnom situovaní hrádzí sa odporúča vykonať doplnkový prieskum za účelom stanovenia hĺbky hrádzí.
Riziká pre životné prostredie sú v takomto prípade príliš vysoké a nie je ani známe, že by ich bolo možné ekonomicky únosnými opatreniami obmedziť na akceptovateľnú mieru.
Keďže s podobným prípadom nie sú praktické a hlavne dlhodobé skúsenosti, je zrejmé, že ani nevieme, ktoré opatrenia by predstavovali akceptovateľnú mieru rizika pre životné prostredie.
V posudzovaní správy o hodnotení sme ani nenašli návod, ako by sa prípadne mohli riešiť niektoré závažné havarijné situácie.
Nie je ani vo svete známy spôsob riešenia prípadných havárií tohto typu na veľkých skládkach odpadov. Napr. najväčšia švajčiarska skládka odpadov (3 mil. uloženého odpadu) lokalizovaná v Alpách, neďaleko hlavného mesta Bern, kontaminuje (čím trvale znehodnotila) 4 výdatné alpské pramene, pričom pokusy o sanáciu skončili neúspešne.
Všeobecný trend vo svete nakladania s odpadmi je taký, že sa odchádza od budovania tzv. reaktívnych skládok odpadov. Reaktívne skládky odpadov sa vytvárajú skládkovaním organických odpadov, ktoré podliehajú mikrobiologickému rozkladu. Následkom toho je nielen tvorba skládkového plynu, ale aj riziká poškodenia izolácie skládky v dôsledku jej sadania. Na skládke sa takto vytvára množstvo potenciálnych zlomových miest a trvanlivosť vybudovaného "kontajmentu skládky" je v dlhodobom časovom horizonte sporná [1]. Teda nielen z dôvodov trvalej straty potenciálnych surovín sa v mnohých krajinách sveta zakazuje skládkovanie organických odpadov (napr. Švajčiarsko od r. 2000, Nemecko a Rakúsko od r. 2005 a ďalšie).

ZÁVER

Ak sa k uvedenému "zákonitému" potenciálu tvorby trhlín izolačnej vrstvy skládky pridruží "prirodzené" riziko z pohybov svahov, potom je riziko skládky pre životné prostredie nevypočítateľné.
Výskum manažmentu životného prostredia a skúmanie všetkých súvislosti konkrétnej činnosti človeka so životným prostredím má významné miesto pre trvalo udržateľný rozvoj.
Nezávislým posúdením rizikovej skládky odpadov nebola zistená nijaká možnosť vybudovať skládku odpadov v lokalite presadzovanej investorom. Riziko pre životné prostredie a ohrozenia zdravia v danej lokalite by bolo príliš vysoké a stavba nebola odporučená.

POUŽITÁ LITERATÚRA

[1] VOGEL, CH., 1997: Abfallwirtschaft. Bratislava, STIMUL.

ADRESA AUTOROV:

Prof. Mgr. Juraj Ladomerský, CSc., Katedra environmentálneho inžinierstva, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Technická univerzita vo Zvolene,T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, e-mail: ladomer@vsld.tuzvo.sk

Ing. Emília Hroncová, PhD., Katedra environmentálneho inžinierstva, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Technická univerzita vo Zvolene,T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, e-mail: hroncova@vsld.tuzvo.sk

Doc. Ing. Dagmar Samešová, PhD., Katedra environmentálneho inžinierstva, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Technická univerzita vo Zvolene,T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, e-mail: samešova@vsld.tuzvo.sk

RECENZENT:

prof. Ing. Milan Majerník, PhD., Katedra environmentalistiky a riadenia procesov, Strojnícka fakulta, Technická univerzita v Košiciach, Park Komenského 8, 042 00 Košice, e-mail: milan.majernik@tuke.sk